

Lassallen kirjeitä Marxille

”Die Neue Zeitin” toimittanut ja selityksillä varustanut

EDUARD BERNSTEIN

(SÄKENIEN SUOMENNOS)

Kolmas kirje.

Toukokuun 8 päivänä 1857 kirjotti Marx Friedrich Engelsille: ”Oheeniitin kirjeen Lassallelta... Mitenkä suhtautuisin siihen? Vastaanko vai enkö?” Varmastikin tässä tarkotetaan sitä kirjettä, josta Lassalle mainitsi aliaolevan kirjeen toisessa kappaleessa. Miksi Marx epäili hänelle vastata ja lopulta ei hänelle vastannutkaan, tiedämme nyt. Heti kun oli saanut toisen meidän julkaisemistamme kirjeistä oli hän ystävällisesti kirjoittanut Lassallelle Pariisiin ja oli pyytänyt Lassallea käymään Lontoossa. Helmikuussa 1856 oli Gustav Lewy tullut Dysseldorfista dysseldorfilaisten sosialistien lähettämänä Lontooseen ja oli esittänyt Marxille ja Freiligrathille syytöksiä Lassallea vastaan, jotka syytökset, kuten Marx maaliskuun 5 päivänä 1856 kirjottaa Engelsille, tekivät ratkaisevan vaikutuksen, siinä määrin, että hän (Marx) tuli Lassallea kohtaan kylmäkiskoiseksi. Myöhemmin selvisi, että Lewy Lassallen kanssa persoonalliseen riitaan joutumisen johdosta oli pahoin liioitellut. Tilapäisesti kuitenkin oli Marxin luottamus Lassalleen niin pahasti horjahtanut, että hän vielä joulukuun 22 päivänä 1857 allaolevaan Lassallen kirjeeseen vastasi kylmähäkisesti, kuten hän kirjottaa Engelsille:

”Lassallelle olen lyhyesti ja kylmästi kirjoittanut. Olin saanut kirjeen Freiligrathilta, mutta en siihen vastannut syistä, joita en vaikea kirjallisesti selittää. Vain muutama sana riittääköön.”

On ymmärrettävää, että Lassalle ei käsittänyt Marxin lyhyestä kirjeestä sen oikeaa tarkotusta. Mitenkä hän sen käsitti, selviää meidän neljännessä kirjeestämme. Hänen allaolevan kirjeensä ymmärtää enemmittä selityksittä.

Berliini, joulukuun 17 p:nä

(1857) Potsdamer Strasse No. 131.

Rakas Marx.

Melkein heti kun tulin Idästä (tammikuussa 1857) kirjoitin Sinulle entisellä osoitteellasi, saamatta kuitenkaan vastausta. — Kun en saanut vastausta, otaksun, että Sinä olet muuttanut asuntoa ja kirje on joutunut hukkaan.

Ennenkun lähdin Dysseldorfista Berliiniin, julaistakseni Herakleitokseni, kirjoitin Sinulle toisen asioita selostavan kirjeen, ja Sinun on täytynyt se saada, sillä lähetin sen Freiligrathille, jonka osotetta ei minulla nyt enää ole, mutta jonka sain Dysseldorfissa.

Sittenkään en ole saanut tähänkään kirjeeseen vastausta, ja täytyypä minun Sinulle sanoa, että niin vähän kuin olenkin sentimentaalinen, niin sittenkin tämä on kipeästi koskenut minuun, sillä minä edelleenkin omaan Sinua kohtaan samaa rakkautta ja kunnioitusta kuin ennenkin, eikä sitä voi mikään horjuttaa, mutta sinä näytät minut unohtaneen, mikä ei ole suinkaan oikeutettua.

Oli miten oli, kun täältä lähti Lontooseen yksi tuttavistani. *) kirjoitin kolmannen ja tällä kertaa sangen perusteellisen ja, koska se tulisi varmemmin perille kuin postissa, kaikenlaisia asioita pohtivan kirjeen, jonka annoin

*) Nimi on poispeyyhitty.

hänen matkaansa. Minä annoin hänelle myöskin Sinun vanhan osotteesi ja pyysin häntä koettamaan saamaan selville nykyisen osotteesi. Mutta hän palasi takaisin, tuoden kirjeen matkassaan ja sanoi, ettei kaikista ponnistuksista huolimatta ollut sinua löytänyt. Silloin revin kirjeen rikki, jota nyt kadun, koska olisin voinut liittää sen tämän kirjeen oheen.

Tämän kuukauden alussa sain serkultani tri M. Friedländeriltä, samalta, joka aikaisemmin oli "Neue Oderzeitungin" toimittaja ja nyt on päässyt Wienin "Pres-sen" toiseksi toimittajaksi, myötäseuraavan kirjeen. Samallapa pälkähti päähäni kysyä täkäläiseltä kustantajaltani Sinun oso-tettasi, ja katso, siinäpä onnistuin! Toivottavasti oikea osote!

Lähetän Sinulle myös Marx'in kirjeen! En tunne "Pres-sen" nykyistä kantaa laisinkaan, enkä myöskään siis voi päättää, voiko suostua serkkuni suunnitelmiin. Mutta jos se Sinusta näyttää mahdolliselta, niin jokatapa-uksessa Sinua neuvon vaatimaan mahdollisimman korkean kirjoituspalkkion. Sillä "Pres-sen" käytettävänä on sängen suuresti varoja ja — senvuoksi juuri liitän tähän Marxin kirjeen — eikä hänestä näytä hin-nasta riitaa tulevan.

Kustantajani kanssa tekemäni sopimuksen johdosta saat kirja-kauppias David Nuttin kautta kappaleen kirjaani Herakleitos. Ei senvuoksi, että sen lukisit, vaan ainoastaan osotuksena mi-nun jatkuvasta rakkaudestani ja kunnioituksestani. Kirja ilmes-tyi marraskuun toisella puolis-

kolla ja on sen onnistunut he-rättää täällä oppineessa maail-massa merkillistä sensatsioonია! Olen saanut satumaisia kirjeitä Boeckhiltä, Humboltilta, Lepsi-ukselta ja monelta muulta. Boeckh, Lepsius, Johannes Schultze tulivat luokseni ryntäämällä (koomillisen sattuman kautta joutui Boeckh tapaamaan luona-ni punasen Beckerin, joka juuri oli täällä käväisemässä), ja fi-lologit, kuten hegeliläiset käyvät täällä kuin kuningas Ahveruksen julkihuutajat Mardochain edes-sä, ja huutavat: "Tuossa on se mies, joka kirjotti "Heraklei-toksen." Humboldt on vaa-tinut minua käymään hänen luonaan ja levittelee minulle maineta, ja kun on kerran tullut muotiin minun ylistämiseni, niin jokainen sitä kilvan liioittelee. Minä annan kaiken tämän levollisesti tapahtua enkä välittele hyvästä onnestani sen enempää kuin aikaisemmin huonostakaan. Todellinen voitto tässä jutussa on se, että sen johdosta kun op-pineen maailman johdolla mi-nusta paljon puhutaan, saan olla täällä poliisilta rauhassa, mikä on minulle erittäin tarpeen. Mi-nulle myönnetty kuusikuukauti-nen oleskelulupakin on jo päät-tynyt, eikä itseasiassa vielä ole sovittu ajan jatkamisesta joksikin määrättyksi ajaksi. Mut-ta nyt varotaan tekemästä mi-nun suhteeni skandaalia, ja se riittää minulle. Niinpä jäänkin tänne vielä. Kuinka kauaksi, sitä en tiedä itsekään. Voi hyvin, ter-vehdä vaimoasi ja ystäviäni ja kirjota pian. Sinulle muutoin var-mastikin suuttuva.

F. Lassalle.

(Jatkoa seuraavassa numerossa)